

Epistola 1 Ioan (1)

Capitolul 1

Stanley Bruce Anstey

© SoundWords, Online începând de la: 26.02.2022, Actualizat: 26.02.2022

© SoundWords 2000–2020. Toate drepturile rezervate.

Toate articolele sunt prevăzute pentru folosirea exclusiv personală. Ele pot fi distribuite și fără cererea permisului de distribuire. Sunt interzise orice forme de multiplicare în scopuri comerciale. Publicarea pe alte pagini de internet este permisă numai cu acceptul redacției noastre.

Viața veșnică revelată în lume (1Ioan 1.1-2.11)

Epistolele lui Ioan se deosebesc de celelalte epistole din Noul Testament prin faptul că nu menționează autorul și prima epistolă nu conține un cuvânt introductiv adresat destinatarilor. Găsim acest lucru doar în epistola către Evrei. Chiar dacă autorul nu se dezvăluie, o comparație a epistolei cu evanghelia după Ioan arată că expresiile folosite și stilul de scriere sunt identice. În plus, aceleași teme sunt în prim-plan în ambele. Aceste lucruri nu lasă nicio îndoială că epistola a fost într-adevăr scrisă de Ioan. Părinții Bisericii (comentatorii creștini timpurii din primele trei secole) sunt de acord cu acest lucru.

Prolog (1Ioan 1.1-4)

Versetul 1

1Ioan 1.1: Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am contemplat și ce au pipăit mâinile noastre, cu privire la Cuvântul vieții ...

Primele patru versete din capitolul 1 constituie introducerea scrisorii. Este o descriere a faptului că viața veșnică a fost revelată în lume în Persoana Fiului lui Dumnezeu și că persoane competente și de încredere (apostolii) au dat mărturie despre aceasta. Ei ne-au vestit acest fapt minunat, pentru ca noi să avem parte de această viață împreună cu ei și astfel să avem părtășie cu Tatăl și cu Fiul și cu toți cei în care Dumnezeu a lucrat.

Ioan începe cu: „Ceea ce era de la început”. S-ar putea crede că el ar spune: „Cel care este de la început”, dar Ioan nu se referă la Domnul Isus personal, ci la *revelarea* vieții veșnice arătată în El și, prin urmare, cuvântul „ceea ce” este mai potrivit.

„Începutul”, despre care vorbește Ioan aici, se referă la momentul în care viața veșnică a devenit vizibilă pentru prima dată în această lume. Acest lucru ne duce înapoi la întruparea lui Hristos, când caracterul deplin al acestei vieți a devenit vizibil în El (Ioan 1.14). „De la început” este o expresie care apare de opt ori în epistolele lui Ioan (1Ioan 1.1; 2.13,14,24; 3.11; 2Ioan 5,6). Așa cum am menționat mai devreme, expresia se referă la începutul prezentării morale a creștinismului în Persoana lui Hristos. Ea nu trebuie confundată cu „începutul” din Geneza 1.1, care se referă la începutul a tot ceea ce a fost creat - vizibil și invizibil. Nici nu este același „început” ca în Ioan 1.1, care ne duce înapoi înainte de Geneza 1.1, într-o eternitate trecută fără dată. Nu este nici „începutul” despre care se vorbește în Apocalipsa 3.14, și anume începutul rasei umane nou create sub Hristos, atunci când El a înviat dintre morți (2. Corinteni 5.17; Coloseni 1.18).

Ioan accentuează încă de la început faptul că Hristos a devenit Om adevărat și, ca Om, a revelat pe deplin viața veșnică în această lume. Spunând că apostolii (el vorbește de „noi”) „au auzit”, „au văzut”, „au privit” și „au pipăit”, Ioan arată că viața veșnică nu este un concept mistic (așa cum susțineau gnosticii), ci este ceea ce a fost exprimat în mod viu într-o Ființă umană adevărată. Apostolii L-au cunoscut ca atare și au avut o părtășie intimă și personală cu El. Ioan menționează acest lucru pentru a respinge ideile gnosticilor, care învățau în mod blasfemator că Hristos ar fi o fantomă și nu un Om adevărat.

Ioan Îl caracterizează pe Hristos ca fiind „Cuvântul vieții” și acest lucru este în concordanță cu Ioan 1.1, unde se spune că El este o Persoană divină și veșnică în Dumnezeu și că posedă toate atributele Dumnezeirii. El este numit „Cuvântul vieții” pentru că a exprimat pe deplin viața și natura lui Dumnezeu. Toate atributele Sale binecuvântate au fost exprimate în El în mod desăvârșit. „Cuvântul” (Ioan 1.1,14; Apocalipsa 19.13) este o denumire potrivită pentru Domnul Isus. Cuvintele sunt mijloace prin care ne comunicăm gândurile noastre celorlalți. Putem avea anumite concepte, idei și emoții în minte, iar modul în care le comunicăm celorlalți este prin cuvinte. Astfel, Domnul Isus este Cuvântul lui Dumnezeu, în sensul că El revelează oamenilor tot ceea ce este Dumnezeu. El L-a făcut pe Dumnezeu pe deplin cunoscut - ca Tată, Fiu și Duh Sfânt (Ioan 1.18; 14.9; 17.6-8).

Versetul 2

1Ioan 1.2: ... (și viața s-a arătat; și noi am văzut, și mărturisim, și vă vestim viața eternă, care era la Tatăl și ni s-a arătat);

Printr-o intercalare, Ioan spune că apostolii nu numai că au „văzut” viața veșnică exprimată în Hristos, dar au și „mărturisit” despre aceasta și au adus această „relatare” credincioșilor („vă vestim [vouă]”). Relatarea lor este o explicație că Hristos - care este întruchiparea acestei vieți și care este numit în mod corespunzător „viața veșnică” - a existat veșnic „la Tatăl” în ceruri, înainte de a fi revelat în această lume. Aceasta înseamnă că viața veșnică este ceva ce oamenii *nu* cunoșteau înainte de venirea lui Hristos. Așa cum am menționat în introducere, viața veșnică constă în cunoașterea lui Dumnezeu ca Tată al nostru și a lui Isus Hristos ca Fiu al Său (Ioan 17.3). Pentru ca un om să poată avea acest caracter al vieții divine, Hristos a trebuit să vină și să reveleze relația eternă dintre Tatăl și Fiul (Ioan 1.14-18), să facă ispășire pentru păcat (Ioan 3.14,15) și, în afară de aceasta, să trimită Duhul Sfânt, pentru ca El să poată locui în credincios (Ioan 4.14). De aceea, credincioșii din Vechiul Testament nu puteau avea viața veșnică. Ei erau născuți din Dumnezeu și, prin urmare, au avut viața divină și sunt acum desigur în cer, dar ei nu au cunoscut acest caracter al vieții divine, pe care Scriptura îl numește „viață veșnică”.

Versetele 3,4

Ioan explică de ce Dumnezeu a revelat viața veșnică și a dăruit-o credincioșilor: pentru a ne aduce în fericirea părtășiei cu Persoanele divine, pe care credincioșii nu au cunoscut-o până atunci. Exprimat simplu: El vrea ca noi să ne bucurăm de ceea ce El a savurat în veșnicie. Ioan spune:

1Ioan 1.3,4: ... ce am văzut și am auzit vă vestim și vouă, ca și voi să aveți comuniune cu noi; și comuniunea noastră este în adevăr cu Tatăl și cu Fiul Său, Isus Hristos. Și vă scriem aceste lucruri, ca bucuria voastră să fie deplină.

Astfel, Tatăl și Fiul au locuit împreună în veșnicie într-o dulce comuniune cu Duhul Sfânt, iar acum, deoarece răscumpărarea a fost împlinită, a fost deschisă o cale în har pentru a-i aduce și pe alții în această comuniune.

Apostolii au fost primii care au gustat din această dulceață și au vestit-o prin propovăduirea Evangheliei, pentru ca toți cei care cred să cunoască și ei și să savureze binecuvântarea lor. Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este centrul acestei părtașii divine și, ca atare, este sursa unei mari bucurii pentru Dumnezeu Tatăl. El putea spune: „Atunci Eu Îi eram meșter și zilnic eram desfătarea Sa, veselindu-Mă întotdeauna înaintea Lui” (Proverbele 8.30). Tatăl Se bucură de Fiul Său (Matei 3.17; 17.5; Ioan 3.35; 5.20) și dorește să ne facă parte de această bucurie, pentru ca și noi să trăim această fericire (compară cu Psalmul 36.8)! Să bei din paharul bucuriei Tatălui și să savurezi dulcea comuniune cu El și cu Fiul Său este esența vieții veșnice. Faptul că Dumnezeu, în harul Său (și pe cheltuiala Sa), Îi va aduce pe păcătoșii, care s-au îndepărtat de El, într-o părtașie intimă și personală cu El Însuși este într-adevăr un adevăr uimitor - și totuși El a făcut exact acest lucru!

Ioan își încheie cuvintele introductive subliniind că nu este doar dorința lui Dumnezeu ca noi să experimentăm această bucurie, ci și dorința apostolilor, și că acesta este unul dintre motivele pentru care Ioan a scris scrisoarea.

Lumina (1Ioan 1.5-2.11)

Problema cu care se confrunta Biserica în acele zile de început era că învățători anticreștini se infiltraseră în rândurile creștinilor și îi corupeau cu învățăturile lor rele pe mulți dintre cei care se declarau credincioși (1Ioan 2.18-26; 4.1-6). Acești învățători pretindeau că Îl cunosc pe Dumnezeu și că au viața veșnică, dar erau înșelători. Ioan era îngrijorat de faptul că ei i-ar putea „înșela” pe credincioși cu învățăturile lor false și i-ar duce în rătăcire (1Ioan 2.26). De aceea, credincioșii trebuiau să fie capabili să recunoască acești șarlatani și să îi evite. Pentru a-i ajuta să discearnă cine era autentic și cine nu, Ioan s-a simțit obligat să prezinte diferite elemente esențiale ale Ființei lui Dumnezeu (care sunt caracteristice pentru copiii lui Dumnezeu), prin care toate pretențiile false de posesiune a vieții veșnice ar putea fi cunoscute. Acest lucru le-ar da credincioșilor o piatră de încercare, prin care ar putea cunoaște cine este fals, pentru a-i refuza părtașia, așa cum Ioan o instruește pe femeia aleasă în cea de-a doua epistolă a sa (2Ioan 9-11).

Lumină și întuneric

Versetul 5

Primul element esențial al naturii și Ființei lui Dumnezeu, pe care Ioan îl pune înaintea ochilor noștri, este lumina. El spune:

1Ioan 1.5: Și acesta este mesajul pe care l-am auzit de la El și pe care vi-l vestim, că Dumnezeu este lumină și în El nu este nicidecum întuneric.

„Lumină” înseamnă sfințenie absolută și adevăr absolut, în timp ce „întunericul” se referă la rău și la absența cunoașterii lui Dumnezeu. Spunând că „Dumnezeu este lumină și în El nu este nicidecum întuneric”, Ioan arată clar că Dumnezeu este absolut sfânt și că nu este posibil ca păcatul să se găsească în El sau să fie în legătură cu El în vreun fel. Orice creștin adevărat știe acest lucru.

În acest pasaj, Ioan nu spune doar că Dumnezeu „este lumină”, ci că El este „în lumină” (1Ioan 1.7). Întrucât lumina risipește întunericul și descoperă lucrurile așa cum sunt ele în realitate (Efeseni 5.13), afirmația lui Ioan, că Dumnezeu este acum în lumină, indică faptul că Dumnezeu S-a revelat pe Sine Însuși pe deplin. Aceasta a avut loc, așa cum am văzut în versetele 1 și 2, prin venirea lui Hristos în lume. Tatăl S-a revelat deci pe deplin în Hristos (Ioan 1.18; 14.9). În timpurile vechi-testamentale se spunea că Dumnezeu „locuiește în întuneric”, în ceea ce privește revelarea Persoanei Sale (1 Împărați 8.12; 2. Cronici 6.1). Anumite însușiri ale lui Dumnezeu au fost revelate în acele timpuri, dar El nu fusese revelat pe deplin. O astfel de revelație aștepta venirea lui Hristos, Revelatorul lui Dumnezeu. Așadar, prin venirea lui Hristos, Dumnezeu, care este lumină, S-a pus pe Sine Însuși în lumină.

Nu numai Dumnezeu este în lumină, ci și copiii Săi sunt în lumină. Venirea lui Hristos L-a pus pe Dumnezeu în lumină, dar sângele lui Hristos vărsat în moartea Sa este cel care ne pregătește pentru această lumină (1Ioan 1.7). Înainte de convertire eram „întuneric” (Efeseni 5.8a), dar când am crezut în Domnul Isus Hristos am fost „chemați din întuneric la lumina Sa minunată” (1. Petru 2.9; Faptele apostolilor 26.18; 2. Corinteni 4.6). Acum suntem „copii ai luminii” (Efeseni 5.8b; 1. Tesaloniceni 5.5). Acum, fiecare credincios adevărat umblă în lumină datorită revelației glorioase a vieții veșnice în Hristos și a lucrării pe care El a săvârșit-o pe cruce.

Sunt examinate diverse condiții preliminare pentru umblarea în lumină

După ce constatat că Dumnezeu este „lumină” și este „în lumină”, aceasta devine imediat testul pentru mărturisirea pe care o face un om. Ioan abordează șase afirmații obișnuite, pe care un om le poate mărturisi, exprimate prin cuvintele: „Dacă zicem ...” (1Ioan 1.6,8,10) și „Cine zice ...” (1Ioan 2.4,6,9). În acest pasaj Ioan oferă dovezi și contradovezi prin care se pot testa toate aceste afirmații, de a-L cunoaște pe Dumnezeu și de a fi în lumină.

Testarea părtășiei cu Dumnezeu în lumină

Versetele 6,7

1Ioan 1.6,7: Dacă zicem că avem comuniune cu El și umblăm în întuneric, mințim și nu practicăm adevărul. Dar, dacă umblăm în lumină, după cum El este în lumină, avem comuniune unii cu alții și sângele lui Isus Hristos, Fiul Său, ne curățește de orice păcat.

Deci, dacă Dumnezeu este lumină, iar noi spunem că Îl cunoaștem și că avem părtășie cu El, dar trăim ca și cum nu L-am cunoaște pe Dumnezeu, este clar că mărturisirea noastră este falsă. Toți aceștia „umblă în întuneric” și nicidecum nu sunt credincioși adevărați. Ei nu au o cunoaștere reală a naturii sfinte a lui Dumnezeu și nu au nimic în comun cu El, căci „ce părtășie are lumina cu întunericul” (2. Corinteni 6.14)? Dimpotrivă, o persoană care mărturisește cu adevărat că Îl cunoaște pe Dumnezeu va revela realitatea acestui fapt. El va „umbla în lumină” și va avea „părtășie” cu alții care sunt în lumină, și va înțelege că „sângele lui Isus Hristos, Fiul Său” i-a spălat păcatele. El va fi caracterizat prin următoarele trei lucruri:

1. Credinciosul este „în lumină”. Adică, el are o cunoaștere de bază a lui Dumnezeu și a

naturii Sale sfinte, deoarece are viață divină și a crezut în Evanghelie. Prin aceasta el se află într-o poziție de lumină. Așa cum am menționat în introducere, Ioan privește lucrurile în mod abstract. El vorbește aici despre locul *unde* merge credinciosul, nu despre *cum* El nu ia în considerare faptul că un credincios care stă în lumină uneori nu umblă conform luminii („toți greșim în multe feluri”, Iacov 3.2). El consideră lumina și întunericul ca pe o chestiune de poziție; fiecare se află ori în lumină, ori în întuneric. Cineva l-a întrebat pe J.N. Darby: „Ce este «întunericul»?”. El a răspuns: „Absența cunoașterii lui Dumnezeu, iar în această privință este imposibil ca vreun creștin credincios să fie în întuneric. Când îl cunosc pe Hristos, primesc lumină. Dumnezeu este lumină și, dacă îl cunosc, nu sunt în întuneric.”¹ El a fost întrebat, de asemenea, „Ce se întâmplă dacă un credincios întoarce spatele luminii?”. Răspunsul pe care l-a dat a fost: „Atunci lumina îi va străluci în spatele lui, pentru că el este întotdeauna în lumină!”²

2. „Avem părtășie unii cu alții”. Copiii lui Dumnezeu au un interes comun - Hristos, Fiul lui Dumnezeu - și acest lucru îi determină să trăiască într-o părtășie fericită unii cu alții. Asta este ceea ce îi caracterizează. Și în această privință, Ioan nu se gândește la o persoană care se desparte uneori de părtășia practică cu frații săi din cauza unor gânduri și idei diferite, ci la ceea ce îi caracterizează în mod fundamental pe copiii lui Dumnezeu.
3. „Sângele lui Isus Hristos, Fiul Său, ne curăță de orice păcat.” Astfel, copiii lui Dumnezeu cunosc semnificația lucrării terminate a lui Hristos pe cruce, despre care vorbește sângele Său. Conștiința lor a fost curățată, pentru că ei se bazează în credință pe ceea ce El a realizat acolo (Evrei 9.14). De aceea, ei nu doresc să scape de lumină, ci sunt bucuroși să fie cercetați de El (Psalmul 139.23,24; Ioan 3.21), știind că tot ceea ce descoperă lumina a fost curățat prin sânge. Cu cât lumina strălucește mai mult asupra lor, cu atât mai clar devine că nu există nici o pată de păcat pe ei! Aceasta este puterea curățitoare a sângelui lui Hristos. Cuvântul „curăță” din acest verset este în greacă la timpul perfect. Acest lucru nu înseamnă că sângele trebuie aplicat din nou și din nou atunci când un credincios eșuează, ci că credinciosul rămâne într-o stare constantă de curățire prin sânge, pentru că sângele nu-și pierde niciodată puterea și are un efect etern.

Testul pentru a ști că noi avem o natură păcătoasă

Versetul 8

Ioan continuă să examineze o altă afirmație; în acest caz, este vorba de faptul că credinciosul are încă în el natura păcătoasă. El spune:

1Ioan 1.8: Dacă zicem că nu avem păcat, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este în noi.

Această afirmație falsă arată că nu numai au existat oamenii care erau legați cu mărturisirea creștină și erau în întuneric cu privire la adevărata natură a lui Dumnezeu, ci ei erau și în întuneric cu privire la propria lor stare. Ei au pretins că nu aveau „niciun păcat” în ei! Adică, ei

au spus că nu aveau o natură păcătoasă - carnea! Ioan spune că toți acești oameni se „amăgesc” pe ei înșiși. O astfel de afirmație nu face decât să dovedească faptul că ei nu sunt în lumină, căci dacă ar fi fost, lumina le-ar fi dezvăluit ce sunt. Unul dintre cele mai elementare puncte ale cunoașterii creștine, care rezultă din faptul că suntem în lumină, este că știm că încă mai avem carnea în noi (Romani 7.18). Acest lucru arată cât de grav este să ne agățăm de eroare; dacă voința noastră acționează în legătură cu eroarea, ne vom pierde discernământul și vom fi înșelați de ea. Așadar, atunci când întâlnim pe cineva care pretinde că Îl cunoaște pe Dumnezeu și că este în părtășie cu El, dar spune că nu are o natură păcătoasă, el ne dă un indiciu clar că probabil nu este un credincios adevărat.

Testul pentru a vedea dacă cineva este gata să își mărturisească păcatele

Versetul 9

Ioan trece la o altă temă: când noi am păcătuit.

El spune:

1Ioan 1.9: Dacă ne mărturisim păcatele, El este credincios și drept ca să ne ierte păcatele și să ne curățească de orice nedreptate.

Mărturisirea păcatelor caracterizează pe un adevărat copil al lui Dumnezeu. Deoarece el este în lumină, atunci când păcătuiește este luminat de lumină și conștiința sa devine trează la ceea ce a făcut. Acest lucru va duce la pocăința sa, care aduce cu sine o mărturisire sinceră și smerită a păcatelor sale. Deci, efectul luminii este că ne mărturisim păcatele. Fiecare copil adevărat al lui Dumnezeu va face acest lucru. Cineva l-a întrebat pe J.N. Darby ce ar trebui să facă un credincios dacă s-a rătăcit ani de zile și nu-și poate aminti exact ce păcat a cauzat îndepărtarea lui de Domnul. Răspunsul său a fost: „El poate mărturisi starea sa decăzută în general.” Dacă este făcută cu sinceritate, va duce la restaurarea lui.

Mărturisirea păcatelor este de fapt un exercițiu *al credinciosului* pentru a fi reprimat în părtășie, după ce a eșuat. Dacă s-ar cere păcătoșilor, care vin la Hristos, să-și mărturisească păcatele pentru a fi mântuiți, cum ar putea fi cineva mântuit? Ce păcătos își poate aminti toate păcatele sale? Când ne gândim că „candela [gândurile] celor răi este păcatul” (Proverbele 21.4) și că „gândul nebuniei este păcat” (Proverbele 24.9), aceasta ar fi o sarcină imposibilă. Numărul păcatelor sale ar putea fi de ordinul miilor - poate chiar de ordinul milioane! Un păcătos care caută mântuirea și iertarea păcatelor trebuie doar să recunoască sau să mărturisească faptul că este un păcătos (Luca 18.13) și să-L mărturisească pe Isus ca Domn al său (Romani 10.9; Filipeni 2.11), dar nu trebuie să mărturisească fiecare păcat pe care l-a comis. Principiul abstract, care este asociat aici cu iertarea păcatelor, poate fi larg formulat la venirea inițială a unei persoane la Hristos și este suficient pentru iertarea și mântuirea veșnică (vezi *Synopsis of the Books of the Bible* de J.N. Darby, nota de subsol la 1Ioan 1.9), dar contextul arată că Ioan vorbește de fapt despre cei care se află în părtășia creștină. F.B. Hole comentează după cum urmează:

Desigur, aceasta este și pentru cel necredincios singura comportare corectă, să-și mărturisească păcatele atunci când a fost convins de ele. Atunci iertarea este partea lui, iertarea completă și veșnică. Aici, însă, este vorba de credincios. Se spune: „Dacă **noi** ... mărturisim”.³

Iertarea părintească

Când ne mărturisim păcatele, Dumnezeu este „credincios și drept să ne ierte păcatele”, deoarece cerințele justiției divine au fost îndeplinite, deoarece Hristos a plătit răscumpărarea pentru păcatele noastre (Matei 20.28; 1. Timotei 2.6). Ioan nu spune neapărat că credinciosul care a păcătuțit trebuie să ceară iertare - pentru că toți credincioșii se află într-o stare de iertare veșnică - dar spune că trebuie să ne recunoaștem faptele, mărturisindu-ne păcatele lui Dumnezeu Tatăl. Deci nu este vorba de iertarea *veșnică*, ci de iertarea *părintească*. Ioan adaugă: „și curăță de orice nedreptate”. Aceasta are legătură cu curățirea noastră de influența păcatului, pe care l-am comis, și eliberarea noastră din robia lui (Ioan 8.34). Aceasta pentru a ne ajuta să nu mai dăm greș în acest fel.

Versetul 10

1Ioan 1.10: Dacă zicem că n-am păcătuțit, Îl facem mincinos, și Cuvântul Lui nu este în noi.

Dar dacă cineva, care afirmă că este în lumină, spune că „nu a păcătuțit”, a arătat clar că nu este în lumină. Dacă ar fi fost cu adevărat în lumină, lumina i-ar fi descoperit păcatele și ar fi știut că a păcătuțit. A nega că am păcătuțit este rodul necredinței. Ea pune sub semnul întrebării „Cuvântul Său”, care spune că toți oamenii au păcătuțit (Eclesiastul 7.20; Romani 3.23). Noi nu vom contrazice Cuvântul, dacă Îl avem cu adevărat în noi, așa cum spune Ioan aici. În cazul unui credincios, păcatul îi întrerupe părtășia cu Dumnezeu. El se va simți inconfortabil atâta timp cât nu este în părtășie, pentru că fiecare copil adevărat al lui Dumnezeu tânjește după pacea, bucuria și mulțumirea care vin din părtășia cu Dumnezeu. A pierde acest lucru înseamnă a pierde sentimentul de bunăstare spirituală, iar acest lucru va determina o mărturisire a păcatelor sale, după care se va restabili părtășia fericită. Unul care mărturisește că este credincios, dar de fapt nu este, nu simte această pierdere, pentru că el nu a cunoscut niciodată părtășia cu Dumnezeu.

Tradus de la: [Der erste Johannesbrief \(1\)](#)

Sursa: *The First Epistle of John: The Characteristics of Life Eternal in the Children of God in Times of Apostasy*
E-Book Version 1.4. 2019

Traducere: Ion Simionescu

Adnotare

[1] J.N. Darby, *Notes and Jottings*, pag. 106.

[2] G. Turner, *Unknown and Well Known. A Biography of J.N. Darby*, pag. 36.

[3] F.B. Hole, *Grundzüge des Neuen Testaments*, vol. 6: *Johannesbriefe. Judasbrie. Offenbarung*, Hückeswagen (CSV) 1991, pag. 11.